

PODPORA TVORBY STUDIJNÍCH TEXTŮ PRO POTŘEBY DISTANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Petr Korviny

Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, Ústav distančního vzdělávání

Klíčová slova: eLearning, distanční text, šablona, studium

Abstrakt

Studijní texty pro distanční vzdělávání se výrazným způsobem liší od klasických vysokoškolských skript a rovněž přístup autora při jejich tvorbě musí být odlišný. Příspěvek popisuje šablonu pro psaní distančních textů pro program MS Word a způsob jejího využití při následném převedení do elektronického on-line kurzu v systému Moodle, což byl jeden z hlavních cílů projektu *OP RLZ (CZ.04.1.03/3.3.14.4/0015) Rozvoj distančních kurzů dalšího vzdělávání v ošetrovatelství na Slezské univerzitě v Opavě*. Šablona využívá ke své činnosti makrojazyka MS Visual Basic for Applications, pomocí nějž jsou prováděny opakující se úlohy a do studijní opory automaticky vkládány distanční prvky. Autor se díky tomu nemusí soustředit na formu, ale pouze na obsah své studijní opory.

Úvod

Autoři studijních textů jsou často zvyklí psát odborné texty pro „odborníky“. Předpokládají, že čtenáři budou osoby navyklé na akademické prostředí, budou se snadno orientovat v technických pojmech, k tomu jim látka bude znovu vysvětlena na přednáškách a případně procvičena na seminářích. Kontakt se spolustudujícími a pedagogy představuje další důležitý zdroj, jak získávat informace, třídit a porovnávat znalosti.

Píšete-li však pro distanční studenty, tak na podmínky zmíněné v předchozím odstavci musíte zapomenout a vycházet z toho, že pro tuto formu je naopak charakteristický nedostatek kontaktu s dalšími účastníky studia a jen minimální množství látky je vysvětlováno prezenčně na přednáškách či seminářích. Samostudium je pojem, který se jako červená nit táhne celým výukovým procesem účastníků distančních forem studia.

Uvedené skutečnosti by měli autoři studijních textů mít na paměti a obsahovou stránku své distanční opory těmto podmínkám přizpůsobovat. Při psaní distančních textů obecně platí pravidlo, že maximální názornost a časté opakování již jednou uvedeného není nedostatkem, ale naopak požadavkem.

Studijní opora díky tomu obsahuje velké množství prvků, které mají za úkol především usnadnit orientaci v textu. Patří mezi ně například:

- poznámky na okraji,
- piktogramy a ikony,
- barevný text a pozadí,
- různé velikosti písma,
- ...

Studující rovněž uvítají, jsou-li stejným nebo podobným stylem tvořeny výukové materiály všech studijních předmětů.

Stejně tak se u distančně psaného textu nejspíš setkáte s dalšími typickými znaky:

- Stránkový rozsah studijní opory by neměl přesahovat 80-90 stran textu formátu A4. V případě, že objem látky je větší, doporučuje se rozdělit studijní oporu na několik

samostatných dílů. Význam to má především psychologický, kdy bude mít studující možnost „zdolávat“ text postupně jako kratší publikace a ne „najednou“ v podobě několikasetstránkového „monstra“.

- V úvodu každé kapitoly se opakují prvky jako rychlý náhled do problematiky, cíle, klíčová slova, v jejím závěru se pak vždy objevuje shrnutí kapitoly. Protože je obsah některých prvků opakováním již zmíněného, je to někdy vnímáno jako zbytečnost, která zpomaluje. Není tomu tak, opakováním se prohlubuje schopnost zapamatovat si to podstatné.

Využití distančně psaného textu

Ačkoli by se tak mohlo z názvu zdát, distanční studijní opory lze s úspěchem využít i v dalších formách, které se běžně na vysokých školách vyskytují, nejenom v té distanční. Výstižně je současné rozdělení a popis studijních forem uveden na stránkách Univerzity Palackého v Olomouci [3]:

Formy studia

- prezenční studium – dříve používaný název denní (studium vyžadující účast posluchače na výuce a přímý kontakt s vyučujícím)
- distanční studium – (multimediální forma řízeného studia, v němž jsou vyučující a konzultanti v průběhu vzdělávání trvale nebo převážně odděleni od vzdělávaných)
- kombinované studium – dříve používaný název dálkové (kombinuje prvky prezenčního a distančního studia)

Kombinované studium

V současné době jsou na státních vysokých školách realizovány akreditované studijní programy převážně jako „kombinované studium“. Obsahují jak prezenční, tak distanční prvky výuky, v souladu se specifickými potřebami příslušného oboru. Tyto programy jsou určeny pro ty zájemce o studium, kteří nemají možnost studovat tradiční, prezenční formou (z důvodu věku, ekonomické aktivity, rodinné závazky, zdravotní důvody, apod.)

Distanční studium

Distanční vzdělávání jako forma je specifická organizací výuky. Je to multimediální forma řízeného studia, v němž jsou vyučující a konzultanti v průběhu vzdělávání trvale nebo převážně odděleni od vzdělávaných. Multimediálnost zde znamená využití všech distančních komunikačních prostředků, kterými lze prezentovat učivo, tj. tištěné materiály, magnetofonové a magnetoskopické záznamy, počítačové programy na disketách či CD nosičích, telefony, faxy, e-mail, rozhlasové a televizní přenosy, počítačové sítě. V souvislosti s touto formou vzdělávání je v současné době aplikovaná eLearningová podpora (využití specializovaných softwarových nástrojů, podporujících vlastní vzdělávací proces a organizaci výuky a sítě).

Tato technologie je použitelná pro každý druh vzdělávání, od krátkých kurzů až po graduální studijní programy a jeho účastníkem může být každý člověk (obecně bez rozdílu věku, v praxi od 18 let), pokud je schopen na odpovídající úrovni samostatně studovat, ovládá informační a komunikační technologie a má vlastní zodpovědnost za vzdělávací postup a cíl, kterého chce dosáhnout.

Distanční texty v projektu OP RLZ

V rámci projektu *OP RLZ (CZ.04.1.03/3.3.14.4/0015) Rozvoj distančních kurzů dalšího vzdělávání v ošetrovatelství na Slezské univerzitě v Opavě* bylo od začátku uvažováno s využitím distančních opor pro obory v ošetrovatelství, zaměřené na rozšiřování kvalifikace praktických sester, které by si tak doplňovaly vzdělání při zaměstnání. Kombinovaná forma studia s podporou eLearningu představuje jednu z možností, jak výuku učinit přijatelnou i pro dospělé studující při zaměstnání.

Ve skutečnosti se bude jednat o určitou formu eLearningu, tzv. Blended learning, který lze popsat jako kombinaci studia s využitím internetu a on-line kurzů a prezenční výuky. Vzhledem k silné vazbě uvažovaného studijního oboru na praxi je nutné poskytnout účastníkům studia možnost získat praktické zkušenosti a dovednosti. Na druhou stranu teoretické základy bude schopen student načerpat již v z kvalitně připravených distančních textů a interaktivních elektronických kurzů s minimální nutností účastnit se přednášek a trávit čas dojížděním.

Šablona pro tvorbu distančních textů

Po kratší teoretické úvodní části, bude nyní následovat několik stručných odstavců popisujících instalaci a použití šablony pro psaní distančních textů, která je volně k dispozici na stránkách autora http://suzelly.opf.slu.cz/~korviny/Sablony_Word/.

Word šablony pro tvorbu distančních textů

Petr Korviny, Robert Kempný, Dalibor Hula

Tato multimediální příručka byla vytvořena v rámci projektu OP RLZ (CZ.04.1.03/3.3.14.4/0015) - Rozvoj distančních kurzů dalšího vzdělávání v ošetrovatelství na Slezské univerzitě v Opavě. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Šablona je určena pro autory distančních textů a jejím tvůrcem je ing. Dalibor Hula.

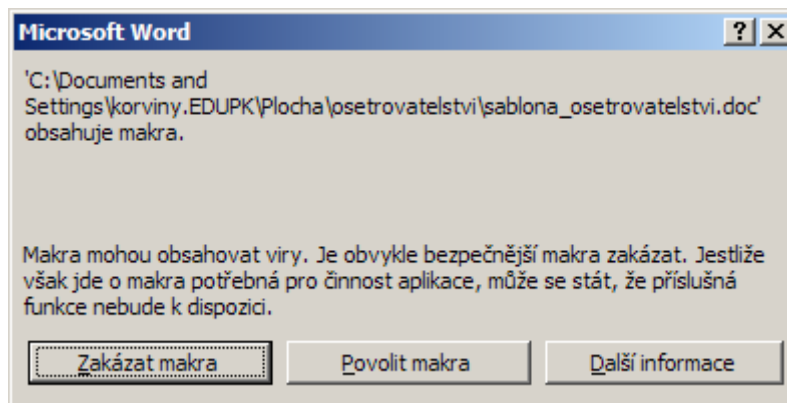
- Šablona ke stažení: [sablona_est0015.zip](#)
- Zálaha kurzu Tvorba distančních studijních textů ke stažení: [Kurz pro Moodle \(ZIP\)](#)
- Textový návod k práci se šablonami: [návod ve Wordu \(DOC\)](#) / [návod v PDF](#)
- Animovaný návod k práci se šablonami ve formě [flash animací](#) najdete v tabulce.
- Všem autorům, kteří píšou distanční texty pro výše zmíněný projekt, je k dispozici technická a metodická podpora - [kontaktní informace](#).

Obsah animace	Flash animace
Stážení šablon z internetu a jejich rozbalení na počítači	01
Otevření šablony, zobrazení menu, povolení maker	01
Přejmenování souboru, kopírování, přesouvání	01
Představení důležitých částí šablony a jednotlivých prvků	01
Zásady práce se šablonou (kopírování a vkládání textu, seznamy číslované a nečíslované, řádek tabulky vložit/odstranit, marginálie, distanční prvky, rozdělení tabulky, ...)	01
Vkládání obrázků a popisků	01
Vkládání tabulek do šablony	01
Vkládání vzorců a jejich číslovaní	01

Obrázek 1: Stránky šablony http://suzelly.opf.slu.cz/~korviny/Sablony_Word/

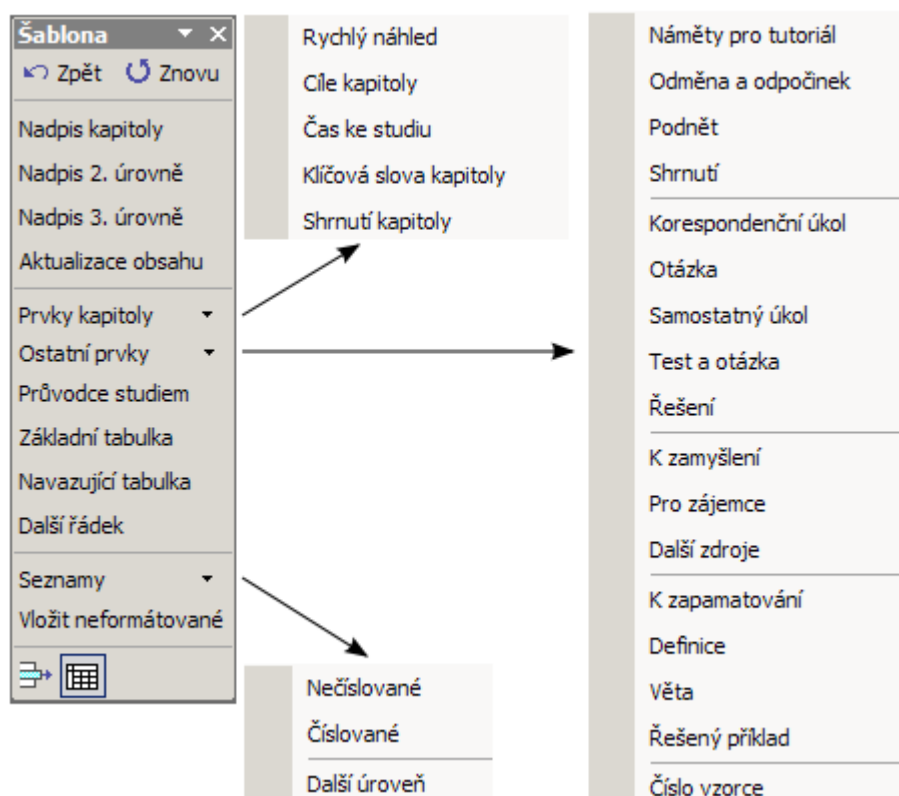
Uvedená šablona je připravená pro program MS Word, který je v současnosti asi nejrozšířenějším textovým editorem a většina autorů studijních opor jej alespoň na základní úrovni dokáže ovládat. Na stránkách šablony je k dispozici nejenom tato šablona, ale také příručka uživatele v textové i animované podobě. Rovněž jsou zde uvedeny kontakty na autory šablony a metodicko-technickou podporu, která byla v rámci projektu tvůrcům opor k dispozici.

Po stažení a rozbalení šablony ve vlastním počítači, museli uživatelé v programu MS Word povolit makra, protože právě ta zajišťovala funkcionality a vkládání jednotlivých prvků do dokumentu.

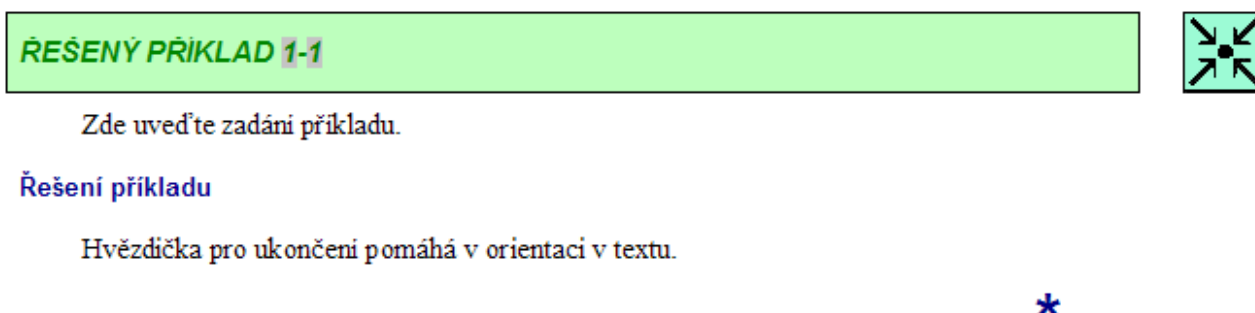
Obrázek 2: Povolení maker

Jakmile otevřete soubor obsahujícího makra šablony, máte k dispozici speciální menu s položkami, díky kterým můžete jednoduše vkládat i komplikované grafické prvky při zajištění kvalitní vizuální podoby studijní opory. Práce se šablonou se pak omezuje pouze na umístění kurzoru na vhodné místo v dokumentu a výběr některé položky z menu. Menu *Šablona* obsahuje většinu prvků, které bude při tvorbě autor potřebovat.

Obrázek 3: Menu Šablona

Jenom pro představu je na dalším obrázku znázorněn jeden z distančních prvků, řešený příklad s automatickým číslováním. Prvek obsahuje charakteristické rysy (barevný nadpis, pozadí, ikona), které usnadňují vizuální orientaci a jeho snadné rozeznání při běžném listování textem.

Obrázek 4: Vzhled distančního prvku Řešený příklad

Závěrem

Tvorba distančních textů má svá specifika a úskalí a formální stránka je jedním z nich. Šablona si klade za cíl usnadnit autorům, často z řad pedagogů, vytvářet studijní texty s požadovanými distančními prvky a náležitostmi a přitom se moci soustředit na obsahovou stránku a tu formální přenechat technice.

Vývoj však nelze zastavit a i v příspěvku prezentovaná šablona se začátkem roku 2008 dočkala

inovací a vylepšení a případní zájemci mohou sami posoudit šablonu pro program OpenOffice.org Writer, která je dostupná na internetové stránce: <http://suzelly.opf.slu.cz/~korviny/sablona/>.

Použitá literatura:

[1] KORVINY, P.: Usnadnění tvorby elektronických studijních textů pro distanční vzdělávání, Konference SCO 2007. *Sborník 4. ročníku konference o elektronické podpoře výuky*, Brno 2007, s. 207 - 211, 5 s., ISBN 978-80-210-4296-4

[2] KORVINY, P.: Word šablony pro tvorbu distančních textů, internetové stránky, http://suzelly.opf.slu.cz/~korviny/Sablony_Word/,

[3] Univerzita Palackého v Olomouci, internetové stránky, <http://www.upol.cz>

Kontakt na autora:

Ing. Petr Korviny, Ph.D.

Slezská univerzita v Opavě

Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné

Univerzitní náměstí 1934/3

Ústav distančního vzdělávání

733 40 Karviná

tel.: 596 398 299

e-mail: korviny@opf.slu.cz